

Varios documentos medievais referentes a San Breixo de Lamas e Codeseda no tomo do mosteiro de San Xoán da Cova

Adrián Ares Legaspi

aares@us.es

Resumo. O mosteiro de San Xoán da Cova foi unha das institucións da Terra de Santiago que precisaron da escritura para poder xestionar a súa facenda. Deste xeito nace o tomo no que se recollen diversos documentos referentes ás súas propiedades, o cal fora encargado aos notarios que traballan na súa contorna. Neste traballo estudamos quen foron eses notarios e recolleemos ademais a transcripción de 3 documentos relativos a zonas do actual concello da Estrada: San Breixo de Lamas e Codeseda.

Abstract. The monastery of San Xoán da Cova was one of the institutions in Galicia (Terra de Santiago) which had a deed in order to manage its property. In this way, we have the cartulary, with some different documents related to its belongings, which was entrusted to the notaries who worked nearby. This paper is about these notaries and it also includes the transcript of three documents related to some regions in A Estrada city council: San Breixo de Lamas and Codeseda.

Introdución¹

O coñecido como *Tomo de San Xoán da Cova* é un código diplomático elaborado a mediados do século XV no dito mosteiro, logo de este ser anexionado polo de Santa María a Real de Sar², coa finalidade de atender aos requirimentos da xestión da facenda da institución. Esta función está estreitamente vinculada co contido do libro e especialmente coa tipoloxía documental que de xeito maioritario se recolle nos seus folios: o foro. Xa que non imos entrar na análise desta tipoloxía por mor do espazo que para isto precisaríamos, o cal excede ademais os límites desta contribución, abonda con subliñar que estes documentos permítennos non só facer unha reconstrución das posesións territoriais deste mosteiro, senón tamén facer un estudo económico da zona na que se asenta o mosteiro e dos terreos nos

1 Esta investigación foi sido posible grazas ao finamento do V Plan Propio de Investigación da Universidade de Sevilla e ao proxecto de investigación I+D+I "Excelencia" do Ministerio de Economía e Competitividade: HAR2017-85025-P. IESOP. Iglesia y Escritura en el Occidente Peninsular (Castilla y Potugal. Siglos XII-XVII).

2 Neira Pereira, Henrique (2007), Vedra. *Da prehistoria ós inicios do século xx*, Vedra, p. 90.

que se estableceron os foreiros, pois neste tipo de contratos especifícase a renda en moeda que o cenobio debería de percibir ou ben a parte da produtividade xerada pola propiedade aforada³. Porén, aínda que esta tipoloxía sexa a máis recorrente no códice, isto non foi óbice para atoparmos outro tipo de diplomas como apeos, cartas de venda, de traspaso, de doazón, confirmacións e rectificacións de foros, devolución de bens ou sentencias xudiciais.

Mais este códice diplomático⁴ mostra ao investigador outra información de gran relevancia para entender a xestión que o mosteiro de San Xoán da Cova facía dos seus bens: o artellamento da escritura como un recurso que a institución posúe para administrar a súa facenda. E aínda máis. O feito de que isto non podería ter ocorrido sen o labor dos notarios. Estes podían ser nomeados por distintas autoridades: o rei, o papa ou algún delegado seu, o arcebispo no caso de Santiago, algúns señores laicos que gozasen desta prerrogativa ou outras institucións como os mosteiros⁵. Porén, o de San Xoán da Cova non posuía esta capacidade, polo que se vía na obriga de botar man de figuras alleas á súa comunidade⁶: notarios apostólicos, notarios sen unha incardinación concreta que actuaban por toda a diocese ou, naqueles nos que nos imos centrar agora, notarios adscritos a un territorio que habitualmente coincidía cos arciprestados⁷.

O notario público xurado na Terra de Tabeirós e Ribadulla Fernán Pérez foi o notario que máis documentos validou neste libro, 77. Un feito que non nos debe de estrañar se temos en conta que unha das súas angueiras era prestar servizo a particulares e institucións situadas dentro dos límites das terras nas que traballaba⁸. Lucas Ál-

3 Para un estudo histórico deste fenómeno, vid. Lucas Álvarez, Manuel (1953), *Evolución histórica del Foro Gallego*, Santiago de Compostela.

4 Belmonte Fernández abordou a cuestión da terminoloxía de libros como os *Libros de Estatutos, Carteiros e Códices Diplomáticos* tendo en conta o estado de transmisión de cada un dos documentos que se recollen neste libros. Vid. Belmonte Fernández, Diego (2014), "Borradores, originales, copias y recopilaciones: los Libros de Estatutos del cabildo catedralicio sevillano", *Historia. Instituciones. Documentos*, 41, pp. 45-74.

5 Bono Huerta, José (1979-1982), *Historia del derecho notarial español, I, La Edad Media*, Madrid.

6 Para o estudo de todos os notarios que participaron na confección deste tomo, vid. Ares Legaspi, Adrián (2018), "O Tombo do mosteiro de San Xoán da Cova (Vedra). Notas paleográficas e rexestos", *Cuadernos de estudios gallegos*, 131, pp. 171-203.

7 Vázquez Bertomeu, Mercedes (2001), *Notarios, notarías y documentos en Santiago y su Tierra en el siglo xv*, Sada, p. 20.

8 *Ibid.* p. 21.

varez constata a presenza deste tipo de notarios na área de Ribadulla e Cornado xa dende 1276⁹, polo que, como vemos, o seu papel no mundo da cultura escrita xa estaba consolidado a mediados do século xv debido á máis que longa tradición das súas tarefas neste espazo xeográfico.

Porén, a importancia destes notarios non só residiu no feito de permitir o desenvolvemento do día a día destas institucións e do núcleo de poboación para os que traballaron, senón tamén por tratárense da figura que “garantiza documentalmente el orden socio-político establecido”¹⁰ por parte de quen posuía o poder no territorio no que exercían, no caso de Santiago, o arcebispo. Deste xeito, os notarios das terras do arcebispado formaban parte do que podemos considerar unha rede notarial ben definida e asentada sobre os dominios nos que o prelado compostelán desenvolvía o seu poder como señor, a súa xurisdición, a cal abranguí a prerrogativa de nomear escribáns. Esta rede que se asentaba sobre a organización de unidades territoriais das terras, vilas e núcleos urbanos de máis grandes apuntada por González Vázquez¹¹, permitía ademais a mobilidade horizontal dentro do sistema dos notarios que exercían nalgún destes ámbitos, normalmente actuando como *escusadores* ou substitutos doutros escribáns na cidade de Santiago. Deste xeito, individuos como Xácome González, que era notario da terra de Tabeirós e Ribadulla, ou Xácome Eáns, notario de Tabeirós, Ribadulla e Cornado, podían traballar tamén como *escusadores* dos notarios do cabido da catedral de Santiago Gómez Vázquez de Vaamonde e Sancho de Cardama o primeiro e Álvaro de Casteenda e Alonso de Fonseca o segundo¹².

Finalmente, algunhas das notarías destas terras, entre elas as de Taveirós, Ribadulla ou Veá, puideron pertencer a membros da oligarquía urbana da cidade de Santiago, sobre todo no século xvi. Neste caso, estas oficinas debían de ser traballadas por veciños des-

9 Lucas Álvarez, Manuel (1989), “El notariado en Galicia hasta el año 1300 (una aproximación)”, *Notariado público y documento privado: de los orígenes a al siglo xiv. Actas del VII Congreso Internacional de Diplomática*, vol. I, Valencia, p. 347.

10 Pardo Rodríguez, María Luisa (1994-1995), “La Diplomática señorial en la Corona de Castilla”, *Estudis Castellonencs*, 6, p. 1020.

11 González Vázquez, Marta (1996), *El arzobispo de Santiago: una instancia de poder en la Edad Media (1150-1400)*, Sada, p. 134.

12 Vid. Vázquez Bertomeu, Mercedes (1997), “El escritorio capitular compostelano (1460-1481)”, *Historia. Instituciones. Documentos*, 24, pp. 533 y 534.

tes territorios mediante contratos de arrendamento (frecuentemente cunha duración entre 2 e 5 anos) e cartas de poder¹³, convertendo a estes últimos en *escusadores* dos titulares da oficina.

Os documentos¹⁴

1419, xullo, 8. Mosteiro de San Xoán da Cova

O prior e cóngos do mosteiro de San Xoán da Cova consenten a venda realizada o 8 de xullo de 1419 por parte de Xoán Foupete, alfaiate, veciño da Ponte Ulla, e a súa muller, Constanza García, a Afonso Fernández, clérigo de San Breixo de Lamas, dunhas viñas. A'.- AHDS, Fondo San Matinho, carpeta 46, documento 11, f. 59r.

Enno anno do nasçemento de noso señor Ihesu Christo de mill e quatroçentos e dez e noue annos, oytó días do mes de julyo. Sabean todos que en presença de min notario e testemuñas so escriptas, estando Juan Foupete, alfaiate, enno mosteiro de San Juan da Coua, e estando y presente Nuno Afón, prior do dito mosteiro, e Rodrigo Eanes e Gonçaluo Rodríguez, cóngos do dito mosteiro, entón o dito Juan Foupete diso ao dito prior e cóngos que eles ben sabían en commo el tiina aforado do dito mosteiro e convento del çertas leiras de vinas e herdades que son enno chaao e couto do dito mosteiro e el as agora non podía labrar nen teer, nen vsar e por menesteres que avía mester quería vender o foro dellas e traspasarlas en outras personas e especialmente en Afón Fernández, clérigo de San Breixome de Lamas, que presente estaua. Por ende que lles dezía e frontaua e requería ao dito prior e cóngos se querían os ditos foros que lle así fezeran das ditas vinas tanto por tanto para si e para o convento do dito mosteiro. E eles dixerón que as non querían para sy, mais que o consentían e consentiron de as el vender e traspasar ao dito Afón Fernández, clérigo, e súas voces e non a outra persona e que outorgauan enna dita venta que el así fezeze do dito foro das ditas vinas ao dito Afón Fernández. E o dito Juan Foupete diso que pedía delo testemoyo para garda do seu dereito. Esto foy no dito mosteiro, anno, mes e día sobreditos. Testemuñas que foron presentes Iohán Afón Estraga, escudeiro, e Gonçaluo Doqua, carpenteiro, e Diego Lourenço da Ponte da Vlla e Juan Eanes de Galegos e Rodrigo Eanes, frade de Camanço, e outros.

13 Para unha mostra destes contratos: Arquivo Histórico Universitario de Santiago, Protocolos notariais, S-17, ff. 275v-277v e S-72, ff. 452r-453v.

14 Seguimos para as normas de transcripción destes documentos os criterios empregados por Lucas Álvarez e Justo Martín, quen, pola súa banda, toman os propostos pola Comisión Internacional de Diplomática e outros do Consello da Cultura Galega que non chegaron a ser publicados. Vid. Justo Martín, María Xosé, Lucas Álvarez, Manuel (1991), *Fontes documentais da Universidade de Santiago de Compostela: pergameos da serie BENS do Arquivo Histórico Universitario (anos 1237-1537)*, Santiago de Compostela; e vid. tamén Varela Gómez, David (2011), "La transcripción paleográfica de documentos medievales en gallego: Estado de la cuestión y necesidad de la Interdisciplinarietà", *Nuevas líneas de investigación en el estudio diacrónico de la lengua española*. Actas del IX Congreso de la Asociación de Jóvenes Investigadores de Historiografía e Historia de la Lengua Española (AJIHLE), Palma de Mallorca, pp. 83-93.

Eu Fernán Pérez, notario público jurado de terra de Taveirôos e de (sinal) Ribadulla por la eglesia de Santiago, este contrabto saqey das notas feytas por ante Afón Ballo, notario que foy da dita terra, meu antecesor, e por min ben e fielmente aquí escriptuy para o qual ey abtoridade do señor arçobispo de Santiago e meu nome e signo aquí pono en testemuño de verdade que tal he. (+)

1419, xullo, 8. [s.l.]

Xoán Foupete, alfaiate, veciño da Ponte Ulla, e a súa muller, Constanza García, venden a Afonso Fernández, clérigo de San Breixo de Lamas, unhas viñas por 800 maravedís. A'. - AHDS, Fondo San Matiño, carpeta 46, documento 11, f. 59v.

Enno anno do nasçemento de noso señor Ihesu Christo de mill e quatroçentos e dez e noue annos, oyto días do mes de juyo. Sabean todos que eu Iohán Foupete, alfaiate morador que foy enno lugar da Ponte da Vlla, por min e en nome de mia moller, Costança García, por la qual me obliguo de dar outorgamento desto adeante contiúdo por min e por ela e por todas nosas voces, vendo firmemente e outorgo para senpre a vos Afón Fernández, clérigo de San Breixome de Lamas, conprante por vos e para todas vosas voces, conven a saber: que vos vendo a nosa leira de herdade e vina que jaz ontre a leira de herdade que ora ten García, yrmão de Gonçaluo Eanes, feito cóengo, e de Fernán Ferrucho e ontre a leira de Diego Lourenço, as quaes leiras jazen enno Chao. Iten vos vendo mais o sesto da herdade e vina e leira que jaz ontre o chao e a vina de Roy de Santeles. Iten vos vendo mais a outra leira de vina que jaz enno dito lugar do Chao ontre a vina de Diego Lourenço e Afón Barbauchio, as quaes vinas e leiras de herdade eu e a dita mia moller agora teemos postas e prantadas de vina e as quaes nos perteesçen por foro que delas teemos feito do prior e conuento do moesteiro de San Iohán da Coua, que son enno couto do dito moesteiro e que, outrosí, Nunno Afón, prior do dito moesteiro e huna parte do convento del me dou liçençia e consentimento para vos las vender. E vëndovoslas commo dito he con todas súas perteescas e dereituras con tal condiçón que tenades as ditas vinas e as labredes en maneira que se non pergan por mingoa de lauor e de chousura e pagedes o foro por contía de oytoçentos maravedís de moeda vella branca en tres dineiros. Os quaes maravedís me logo dades e pagades en huna taça de prata e en penores que montan e valen a dita contía; dos quaes confeso e outorgo que sôo entrego e pago e renunçio a toda eixepecçón que nunca ende diga o contrario. E se mais val esto que dito he toda esa demaiosia vos dou e outorgo en pura e justa doaçón para todo senpre e todo jur, señorío, voz, auçón e dereito que eu e a dita mia moller avemos en esto que vos vendemos de min e dela o quito e tiro e en vos e vosas voces e pono e traspaso e de aquí endeante façades delo toda vosa vontade. E se eu ou mia uoz contra esta carta e venda vier quen quer que for, page por pena a vos e a uosa voz o dobro da dita contía e a pena, pagada ou non pagada, esto valla para senpre. E eu o dito Afón Fernández así o recebo e outorgo e obliguo a elo meus bêês. Testemuñas que foron presentes Juan Afón Estraga, escudeiro, e Gonçaluo Doqua, carpenteiro, e Diego Lourenço da Ponte da Vlla e Juan Eanes de Galegos e outros.

Eu Fernán Pérez, notario público jurado de terra de Taueirôôs e de Ribadulla (sinal) por la iglesia de Santiago, este contrabto saqey das notas feytas por ante Afón Ballo, notario que foy da dita terra, meu antegesor, e por min ben e fielmente aquí scripuí para o qual ey autoridade do señor arçobispo de Santiago e aquí meu nome e signo pono en testemuño de verdade que tal he. (+)

1419, xullo, 8. Mosteiro de San Xoán da Cova

O prior e cóengos do mosteiro de San Xoán da Cova aforan de forma vitalicia a Afonso Fernández, clérigo de San Breixo de Lamas, a metade dunha casa e pardiñeiro na Ponte Ulla por 3 marabedís anuais.

A'.- AHDS, Fondo San Matíño, carpeta 46, documento 11, ff. 59v-60r

Anno do nasçemento de noso señor Ihesu Christo de mill e quatroçentos e dez e noue annos, oytro días do mes de juyo. Sabean todos que nos Nuno Afón, prior do mosteiro de San Iohanne da Coua, e Rodrigo Eanes e Gonçaluo Eanes e Gonçaluo Rodríguez, cóengos do dito mosteiro, por nos e en nome do convento do dito mosteiro e de nosos soçesores, sendo juntados en noso cabido dentro do dito mosteiro segundo avemos de vso e de custume, aforamos e damos en aforamento a vos Affón Fernández, clérigo da iglesia de San Breixome de Lamas, convén a saber: que vos aforamos a meadade de aquela casa e pardineiro que nos teemos no lugar da Ponte da Vlla, a qual está junta con a cassa de Afón Eanes Barbancho //60r e da outra parte con casa de Fernán Caldelas. E aforámosvosla commo dito he con todas súas perteescas e dereituraz, entradas e seídas por todo tempo de vosa vida e de huna voz e por mais viinte e noue annos annos (*sic.*) conplidos primeiros segintes. Por la qual casa avedes de dar a nos e a nosos soçesores por foro tres marabedís e huna fogariça aao vença da vestiaría e así en cada huun anno e alende desto con condiçón que doje acá tres annos segintes leuantes e restoiordes a dita casa de pedra e madeira e ferro e tella e do al que ouver mester por vosa custa. E non douedes de vender nen sopenorar este foro en outra persona sen noso mandado e fazéndoo que non valla. E non vos deue seer tirado este aforamento por máis nen menos que nos outro por elo dé ante vos deue seer feito saao e de paz por los bêês do dito mosteiro que vos para elo obliguamos. E qual das partes contra esto vier e non o conprir e agardar, page por pena a a outra parte que o agardar e conprir quinentos marabedís e a penna pagada ou non pagada esto fique feito e valla. E eu o dito Afón Fernández, por min e porla dita voz e porlo que soçeder ennos ditos annos así o outorgo e reçoibo. Testemuñas que foron presentes Juan Afón Estraga, escudeiro, e Gonçaluo Doqua, carpenteiro, e Diego Lourenço da Ponte da Vlla e Juan Eanes de Galegos e outros.

Eu Fernán Pérez, notario público jurado de terra de Taueirôôs e de (sinal) Ribadulla por la egleisia de Santiago, este contrabto que pasou por ante Afón Ballo, notario que foy da dita terra, meu antegesor, saqey das notas por ante el feitas e aquí escripuí para o qual ey poder e autoridade do señor arçobispo de Santiago e aquí meu nome e signo pono en testemuño de verdade que tal he. (+)

1426, xullo, 2. Mosteiro de San Xoán da Cova

O prior e cóengos do mosteiro de San Xoán da Cova aforan de forma vitalicia a Teresa Ares, abadesa de San Xurxo de Codeseda, e a Gómez Fernández, mercador, e á súa muller, Teresa Suárez, veciños de Santiago, as herdades, casas, casares e chantados que estes últimos posuían nos lugares de Sandos e de Vilaverde (os cales foran doados con anterioridade por eles mesmos ao mosteiro) e máis o casal da Cabreira (que o mosteiro tiña aforado a Inés Eáns de Socastro, veciña Socastro, na freguesía de San Mamede de Ribadulla), todos eles Santa Cruz de Ribadulla, por unha oitava parte do pan, metade de millo e metade de centeo, anualmente. Insírese carta de renunciación da dita Inés Eáns do aforamento que tiña do casal da Cabreira (ff. 23v-24r).

A'.- AHDS, Fondo San Matinho, carpeta 46, documento 11, ff. 23r-24r

Enno anno do nacemento de noso señor Ihesu Christo de mill e quatrocentos e vinte e seys annos, dous días do mes de xuyo. Sabean todos que eu Tareyja Ares, abadesa do mosteiro de San Jurjo de Codeseda, e eu Gómez Fernández, mercador viziño e morador enna cidade de Santiago, en nome de Tareyja Suárez, mia moller, de que ajo poder por ante este notario ajuso escripto, e que me obbligo de dar outorgamento de todo o infra contiúdo, para o qual obbligo min e meus bñs por nos e por nosas voces e da dita Tareyja Suárez con toda boa vontade e sen premia e costrengemento e enganno algún, damos e outorgamos en libre doazón e jur de herdade para todo senpre ao mosteiro de San Juan da Coua e prior e conuento del todas las herdades, casas e casares e chantados que eu e a dita Tareyja Ares e a dita Tareyja Suárez avemos e nos pertescen en qualquer maneira ennos lugares de Sandos e de Vilaverde, que son enna fregresía de Santa Cruz de Ribadulla, onde quer que vaan a montes e a fontes e que a min a dita Tareyja Ares e a dita Tareyja Suárez perteescen por parte de Costança Gonçálvez de Nozeda e por nosos padres e avoos e heran cartas e conpras e gaanças e en outa qualquer maneira. E esta doazón e jur de herdade fazemos ao dito mosteiro e damos segundo dito he por moytas cousas de que lle somos obrigados e enno amor de Deus e por razón do negocio e foro porlo dito mosteiro, prior e conuento del a nos feito segundo ajuso se contén. E renunçiamos a toda eexeipçón que non digamos o contrario e todo jur, senorío, voz, abçón, dereito, posesón, propiidade que nos e cada vn de nos avemos enno que dito he de nos e de nosas voces o tiramos e tollemos e enno dito mosteiro o poemos e trasparamos por esta presente carta para todo senpre e daqui endeante o dito mosteiro e súas voces façan dos ditos herdamentos e súas herdaduras toda súa voontade commo súa cousa propia. E esto prometemos teer, conprir e agardar e non yr contra elo so a penna infra escripta e por juramento que ende fazemos aos santos avangeos sobrelo signal de cruz. E nos Juan Fernández, prior do dito mosteiro de San Juan da Coua e Rodrigo Yáñez e Fernán Pérez e Sueiro Yáñez, Roy Gonçálvez, Fernán Afón, Juan Rosa, cóengos do dito mosteiro que somos presentes por nos e en nome de Gonçaluo García e Gonçaluo Rodríguez, cóengos do dito mosteiro, sendo juntados en noso cabidoo enno dito mosteiro por tangemento de canpaá segundo que avemos de vso e de costume, en nome do dito mosteiro e para el, asy o reçebemos e por quanto sobre razón do negocio yfra (sic.) contiúdo ouvemos noso acordo e deliberaçón e plenaria informaçón

por testemuñas aquí era de creer e achamos que esto era e he feito en grande prol e boo paramento do dito mosteiro. E por quanto Ynés Yánez de Socastro, morador en Socastro, fregresía de San Mamede de Ribadulla tiña aforado do dito mosteiro en tempo de súa vida o casal da Cabreira, que he enna fregresía de Santa Cruz de Ribadulla, con súas herdades, casas e viñas e chantados a montes e a fontes, porlo qual nos daua de foro en cada vn anno media oytava de pan porla medida do çeleiro do dito mosteiro. A qual dita Ynés Yánez oje este dito día en voso fauor e desto que aquí se contém renunciou enno dito mosteiro e en nos en nome del o dito aforamento por ante o notario e testemuñas ajuso escriptos segundo ajuso se contém. E por quanto vos os sobreditos dades de foro en cada vn anno a nos e ao dito mosteiro huna oytava de pan porla dita medida, medio millo e medio çeuar, e demays destes ao dito mosteiro as herdades casas e chantados sobreditas. A qual todo he em grande prol e boo reparamento do dito mosteiro e do convento del e ven delo ao dito mosteiro grand proueyto. E por ende nos considerando todo esto, outorgamos e conosco-mos que por nos e por nosos soçesores aforamos e damos en aforamento a uos a dita Tareyja Ares, abadesa de Codeseda, e Gómez Fernández e Tareyja Soárez, vosa moller, o dito casal de Cabreira con todas súas herdades, casas e chantados e vyñas onde quer que vaan, a montes e a fontes, enna dita fregresía de Santa Cruz de Ribadulla con mays as ditas herdades, casas e chantados de Sandos e de Vila- // 23v verde que asy destes ao dito mosteiro segundo que dito he e con súas rentas e foros a el perteescentes, conbén a saber: a vos a dita Tareyja Ares enna meatade e a vos Gómez Fernández e Tareyja Suárez, vosa moller, enna outra meatade doje este día endeante por todo tempo das vidas de todos tres e de cada vn de vos e por máys tempo alende o máys postromeiro de vos viinte e nove annos conplidos primeiros segintes. Porlo qual o dito casal da Cabreira e herdades e vinas del e herdades sobreditas nos deuedes de dar por foro en cada vn anno a nos e ao dito mosteiro e nosos soçesores huna oytava de pan, meo millo e meo çenteo, porla dita medida do çeleiro do dito mosteiro en paz e en saluo enno dito casal da Cabreira, que nos deuedes de dar e pagar por cada día de San Martiño de novenbro en cada vn anno. E por vosos bêês que a elo obligades enno dito tempo non vos deue seer tirado nen tollido este aforamento por máys nen menos nen al tanto que outro por elo dé, nen por outra razón nen aynda que digamos que queremos o dito casal e herdades e rentas deles para noso mantemento; antes prometemos e outorgamos de vos las fazer sâas e de paza (sic.) e vos anparar e defender con elas durante o tempo deste aforamento por los bêês do dito mosteiro que a elo o obligamos. E dámosvos poder conprido que posades entrar e reçoer o dito casal e herdades e viñas e o jur e posisión del por vertud deste aforamento. E non deuedes de vender nen sopenorar este aforamento e casal e herdades e viñas arriba contiúdas, saluo requirindo primeiramente a nos se o queremos tanto por tanto. E non o querendo que o façades a tal persona que non seja dona, nen cavaleiro, nen escudeyro, nen iglesia, nen mosteiro, nen home poderoso, antes que seja mantinente ao dito mosteiro e repare ben este dito casal e herdades e viñas e page ben o dito foro e cunpla e agarde as condiçôns aquí contiúdas e que seja congeyto noso e do dito mosteiro. E a fyn do dito tempo, o dito casal e herdades e viñas arriba contiúdas deuen ficar ao dito mosteiro lybres e quitas e desenbargadas con quanto perfeto e bôo

paramento en elas for feyto. E porque esto he feito en proueyto do dito mosteiro, rogamos e pedimos por merçed a noso señor o papa e a noso señor o arçobispo de Santiago, ou a seu vicario, ou a outro qualquer que poder ou jurdiçón ouuer para elo que dé súa abtoridade e decto (sic.) a este dito aforamento para que valla e faça fe e seja valedeiro porlo tempo e annos en el contiúdos. E nos a dita Tareyja Ares e Gómez Fernández, por nos e porla dita Tareyja Suárez e porlo que soçeder ennos ditos annos e porlas maneiras e condiçõs arriba contiúdas asy o reçebemos e outorgamos e obligamos por elo a nos e a nosos bêes e de cada vn de nos. E esto prometemos e outorgamos nos partes sobreditas de teer, conprir e agardar todo segundo que arriba se contén e de non yremos contra elo nen contra parte delo so penna de tres mill marabedís de boa moeda, que peyte por pena a parte de nos que o non conprir e agardar a outra parte que o agardar e conprir. E a pena pagada ou non pagada esto fique firme e valla en seu rebor. Feito e outorgado enno dito mosteiro, anno, mes, día sobreditos. Testemuñas que foron presentes Esteuoo Fernández, pedreiro morador enno lugar da Ponte da Vlla, e Juan López de Socastro e Juan Rezeo, home do dito prior, e Lopo, criado do dito Gómez, e outros. E do qual renunçiamto feito por la dita Ynés Yánez o thenor a tal he: Enno anno do nacemento de noso señor Ihesu Christo de mill e quatroçentos e viinte e seys annos, dous días do mes de juyo. Sabean todos que eu Ynés Yánez de Socastro, morador en Socastro, fregresía de San Mamede de Ribadulla, por razón que eu en tempo de mia vida teño aforado do mosteiro de San Iohán da Cova o casal da Cabreira con súas herdades, casas e chantados e viñas onde quer que vaan a montes e a fontes que he enna fregresía de Santa Cruz de Ribadulla porlo qual ey de dar por foro ao dito mosteiro en cada vn anno media carga de pan, medio myllo e medio çeueyra, porla medida do çeleiro do convento del, o dito aforamento e o dereito que a el ajo e poso auer para que o dito mosteiro, prior e convento del façan do dito casal súas vontades. O qual prometo teer, conprir e agardar so penna de mill maravedís. E nos Juan Fernández, prior do dito mosteiro, e o conuento do dito mosteiro que somos presentes, así o reçebemos. Testemuñas que foron presentes // 24r Esteuodô Fernández, pedreiro, e Juan López de Socastro e Juan Rezeo. E eu Fernán Pérez, notario de terra de Taveirôs e de Ribadulla porla iglesia de Santiago a esto presente foy e escriptuy e aquí meu nome e signo poño en testimuño de verdade que tal he. Despois desto, este sobredito día, estando enno dito lugar de Cabreira, fregresía de Santa Cruz de Ribadulla e en presenza de min o notario e testemuñas a juso escriptas, entón paraçeron os ditos Gómez Fernández por sy e en nome da dita súa moller e otrosy a dita Tareyja Ares, abadesa, e por vertude do sobredito aforamento reçeberon o dito casal da Cabreira con súas herdades, casas e chantados e vinas onde quer que forse a montes e a fontes por terra e fama requirindo aos labradores que labrauan as ditas viñas do dito casal que lle recodisen con as rentas e dereituras do dito casal e herdades e viñas e non a outro algún. E diseron que de commo o asy regeban que pedían testimuño pagado do seu dereito. Testemuñas que foron presentes Fernán Yánez de Toomonde e Juan López de Socastro e Fernán Pérez de Sete e Juan Lochón de Toomonde, labradores do dito casal da Cabreira e viñas del e moradores enna dita fregresía de Santa Cruz de Ribadulla e outros.

Eu Fernán Pérez, notario público jurado de terra de Taueirôôs e (sinal) de Ribadulla porla eglesia de Santiago, a esto que dito he en huun con as ditas testemuñas presente foy e fiz escripuyr e aquí meu nome e signo poño en testemuño de verdade que tal he. (+)

A ESTRADA

miscelánea histórica e cultural

miscelanea.aestrada.com
ISSN 1139-921X

Número 1 (1998)

Presentación • *A agricultura en Castrovite (Orazo, A Estrada) durante a Idade do Ferro.* Xulio Carballo Arceo • *A Estrada nos seus documentos antigos. Tres documentos do século XV escritos en galego relativos ó lugar de Gudín en Guimarei, A Estrada.* Xoán Andrés Fernández Castro • *Os hórreos na Galicia.* Olimpio Arca Caldas • *A Estrada na obra gráfica de Castelao.* José Manuel Castaño García • *Reflexiones sobre un lienzo de Corredoira.* Javier Travieso Mougán • *Unha parte da historia da biblioteca pública municipal de A Estrada.* Mario Blanco Fuentes • *Aproximación ó estudio da chegada e desenvolvemento do alumado público eléctrico na Estrada. (1900-1950).* María Jesús Fernández Bascuas • *Dieciséis años de Parlamento de Galicia. (Balance de su producción legislativa).* Roberto L. Blanco Valdés.

Número 2 (1999)

As dúas mulleres de Castelao. Olimpio Arca Caldas • *Aproximación a xénese urbanística da vila da Estrada I.* María Jesús Fernández Bascuas • *Os traballos e os días. Aspectos da vida cotia no rural estradense do S. XIX. Os testemuños de García Barros, Marcial Valladares e Alfredo Vicenti.* Juan A. Fernández Castro • *Aproximación ó mundo das fortalezas na Galicia Medieval.* Manuel Mosquera Agrelo • *Os trobadores de Tabeirós.* Mercedes Brea • *La poética de Pay Soarez de Taveirós.* Gema Vallín • *A actividade textil tradicional no Val do Vea (A Estrada-Pontevedra) Espadelas e espadeleiros.* Manuel Rodríguez Calviño • *Memoria gráfica do Corpo de Ejército de Galicia na Guerra Civil española* • *La Purísima de Asorey de La Estrada (Pontevedra).* Javier Travieso Mougán • *Cando o ceo escurece. Crónica da*

epidemia de gripe de 1918 na parroquia de Sabucedo-A Estrada. Pontevedra. María del Pilar Regueiro Ovelleiro • *Un singular Centro Bibliográfico Galego.* Xosé Neira Vilas.

Número 3 (2000)

Estudo de materiais procedentes do Castro de Viladafonso (Olives, A Estrada, Pontevedra). Beatriz Pereiras Magariños, Xosé Lois Ladra Fernández, Nuria Calo Ramos • *Escudo y linaje de la Casa de Guimarey.* Eduardo Pardo de Guevara y Valdés • *Acción colectiva e élites locais en Galicia. O motín de xullo de 1870 na Estrada (Pontevedra).* Xoán Andrés Fernández Castro • *Aproximación a xénese urbanística da vila da Estrada II. A transición urbanística. (1901-1926).* María Jesús Fernández Bascuas • *O ferrocarril de Pontevedra a Monforte.* Xosé Manuel Castaño García • *Origen y evolución del municipio de A Estrada (Pontevedra). Factores geográficos y condicionantes históricos.* Ángel Miramontes Carballada • *A Estrada, terra saudable. O sanatorio “Nuestra Señora del Carmen”.* Olimpio Arca Caldas • *Un nocturno de Castelao.* Javier Travieso Mougán • *Fondos bibliográficos da biblioteca do poeta Xosé Manuel Cabada Vázquez (1901-1938).* Manuel Cabada Castro • *Estradenses en América. Cartas privadas de emigrantes en tiempos y destinos diferentes.* María Luisa Pazos Pazos.

Número 4 (2001)

Sobre o nome da Estrada. Fernando Cabeza Quiles • *Mario Blanco Fuentes (1917-2000). Unha fotobiografía.* Juan L. Blanco Valdés • *Algúns indicadores demográficos da parroquia de Guimarei (A Estrada-Pontevedra). 1700-1850.* Juan Andrés Fernández Castro • *Medicina popular en terras de Tabeirós (A Estrada-Pontevedra).* Manuel Reimóndez Pórtela • *A translatio dos restos do poeta Xosé Manuel Cabada Vázquez ó cemiterio de Codeseda (A Estrada).* Mario Blanco Fuentes, Xoán Andrés Fernández Castro • *Novas imaxes da arqueoloxía castrexa estradense a través das coleccións Bouza-Brey e Fraguas Fraguas do Museo do Pobo Galego.* Josefa Rey Castiñeira, Manuel Rodríguez Calviño • *O próximo vivido.* Manuel Pereira Valcárcel, Pilar Gaspar • *Márgara. Apuntes biográficos dunha muller estradense.* Olimpio Arca

Caldas • *Población y territorio en el municipio de A Estrada (Pontevedra), 1887-1996*. Ángel Miramontes Carballada.

Número 5 (2002)

Novas matinacións encol do topónimo A Estrada. Manuel Castiñeira Rodríguez • *Breve aproximación os muíños da parroquia de Riobó (A Estrada-Pontevedra)*. Juan Fernández Casal • *Achegamento á historia do campo de fútbol da Estrada e do “Deportivo Estradense”*. Mario Blanco Fuentes • *Na outra banda do río, nun solpor azul de tarde*. Texto: Xosé Lueiro Fotos: Francisco Azurmendi • *Análisis y planeamiento del suelo industrial en el municipio de A Estrada (Pontevedra)*. Ángel Miramontes Carballada • *A casa consistorial da Estrada (Pontevedra) obra sobranceira do arquitecto Franco Montes*. María Jesús Fernández Bascuas • *Un edificio estradense recuperado para uso cultural: el museo Manuel Reimóndez Portela*. Isabel Carlín Porto • *Sobre o topónimo Brea*. Fernando Cabeza Quiles • *A crise de mortalidade de 1769 en Ouzande (A Estrada-Pontevedra)*. Juan Andrés Fernández Castro • *O pasado máis saudable da Estrada*. Manuel Pereira Valcárcel • *Don Nicolás Mato Várela. Párroco de San Paio da Estrada e San Lourenzo de Ouzande*. Olimpio Arca Caldas • *Maíndo (A Estrada-Pontevedra): Espacio xeográfico, humano e histórico na ascendencia do condado de Ximonde*. Héitor Picallo Fuentes • 2002, ano de Frei Martín Sarmiento. *Semblanza de Fr. Martín Sarmiento*. Pilar Allegue • *A Estrada no Informe de Literatura 1999, do “Centro Ramón Piñeiro”*

Número 6 (2003)

Cápelas e santuarios do Concello da Estrada. Francisco Arzurmendi Iglesias • *Irmáns casan con irmáns, 1650-1850. Aspectos demográficos desta singularidade matrimonial en terras de Tabeirós, A Estrada-Pontevedra*. Juan Andrés Fernández Castro • *Un proxecto irrealizado de 1891. La fuente de Neptuno para la villa de A Estrada*. Isabel Carlín Porto • *Os escudos do Concello da Estrada dende 1840*. Mª Jesusa Fernández Bascuas • *La evolución de los montes en el municipio de A Estrada (Pontevedra) en los siglos XIX y XX*. Ángel Miramontes Carballada • *Alfabetización y red escolar de A Estrada, siglos XVIII y XIX*. Ofelia Rey Castelao • *A Estrada, 18 de xullo de 1936*. Dous

testemuños. Juan L. Blanco Valdés • A Virxe de Gundián. Juan Fernández Casal • *Breve contribución á biografía do señor de Vilancosta, Don Marcial Valladares Núñez (Berres, A Estrada 1821-1903)*. Juan Andrés Fernández Castro • *En torno ó topónimo Toedo*. Fernando Cabeza Quiles • *Maíndo (A Estrada-Pontevedra): Espaço xeográfico, humano e histórico na ascendencia do Condado de Ximonde, II*. Héitor Picallo Fuentes • *Recuerdos de una matrona*. Carmen Ferreiro Porto • *Antonio Álvarez Insua. Defensor dunha Cuba española*. Olimpio Arca Caldas • *Don Xoán Manuel Fontenla García, último párroco de Ouzande*. Manuel Castiñeira Rodríguez.

Número 7 (2004)

Fábrica de papel en Riobó. Juan Fernández Casal • *O Museo do Pobo Estradense «Manuel Reimóndez Portela». A institución e a exposición permanente*. María Carbia Vilar • *Cartas dun emigrado estradense*. Gerardo Cabada Castro • *Nacimiento y consolidación de la capital del mueble en Galicia. El municipio de A Estrada*. Ángel Miramontes Carballada • *Achegamento ás pesqueiras estradenses do río Ulla*. Damián Porto • *Vermello, amarelo e morado: as cores de Ángel Lemos. In memoriam*. Héitor Picallo Fuentes • *O topónimo «Baloira»*. Fernando Cabeza Quiles • *La emigración en ocho parroquias de A Estrada*. Mª Milagros Castro González • *Maíndo: espazo xeográfico, humano e histórico no dominio do condado de Ximonde*. Héitor Picallo Fuentes • *Alén da Saudade: a fotografía como documento histórico*. Juan Andrés Fernández Castro • *Excavación arqueolóxica del túmulo megalítico de Xestas*. Pablo Bandín Rosende • *A razoable esperanza: quince momentos*. Alberte Maceira Peiteado • *Alcaldes estradenses*. María Jesusa Fernández Bascuas • *A tradición e as tradicións na freguesía de Ouzande nos séculos XVII, XVIII e XIX*. Manuel Castiñeira Rodríguez.

Número 8 (2005)

A propósito dunha páxina inédita de Waldo Álvarez Insua. Xesús Alonso Montero • *Algúns topónimos da parroquia de Guimarei*. Fernando Cabeza Quiles • *Aproximación ás expresións de fe relixiosa e prácticas de piedade dos fregueses de San Paio de Figueiroa e da Estrada nos últimos catro séculos*. Manuel Castiñeira Rodríguez • *Libros e lecturas do clero rural en Tabeirós-*

Terra de Montes durante o século XIX. María Jesusa Fernández Bascuas • *O mercado de peixe na Estrada rural.* Juan Fernández Casal • *Familias e veciños do «lugar y aldea de La Estrada» a mediados do século XVIII.* Juan Andrés Fernández Castro • *Obras de adaptación no museo do pobo estradense «Manuel Reimóndez Portela».* Ana Pazos Bernárdez • *Catálogo do arquivo da Casa do Preguecido: de morgados e fidalgos medianeiros.* Damián Porto Rico • *En memoria de José Pereiro.* Javier Travieso • *A virxe Peregrina de San Breixo de Lamas (A Estrada, Pontevedra).* Xosé Carlos Valle Pérez • *A domesticación dende unha perspectiva etnoarqueolóxica: os cabalos de monte do curro de Sabucedo.* Xosé Manuel Vázquez Varela • *San Miguel de Castro: estudio histórico-artístico.* Dolores Villaverde Solar.

Número 9 (2006)

As Memorias de familia de Marcial Valladares. Mercedes Brea e Mª Xesús Nogueira Pereira • *Dos papeis de Manuel García Barros. En lembranza (e homenaxe) dunha amizade.* Juan L. Blanco Valdés • *De fritideiros e artistas.* Juan Fernández Casal • *Literatura estradense en internet.* Henrique Neira Pereira • *Análise da xeografía electoral do concello da Estrada (Pontevedra).* Ángel Miramontes Carballada • *Algúns topónimos das parroquias da Estrada, Matalobos, Ouzande e Toedo.* Fernando Cabeza Quiles • *A Estrada rural e urbana. Estudio comparativo de dous modelos demográficos (1870-1970).* Juan Andrés Fernández Castro • *Breve reseña biográfica do fotógrafo don Xosé Ramos Garrido (Codeseda, A Estrada, 1887-1967).* José Javier Ramos Pérez • *Primeira catalogación dos documentos do fondo de Miguel Nine Novais.* Damián Porto Rico • *Carlistas e liberais en terras estradenses. A derradeira batalla do caudillo Gorostidi.* María Jesusa Fernández Bascuas • *Radio Estrada, Emisora Parroquial.* Pepe López Vilariño.

Número 10 (2007)

Sobre a Torre da Insua de Cora. Henrique Neira Pereira • *Estradenses en la Guerra de la Independencia. Don Felipe Constenla y Garrido (1808-1810).* José Manuel Pena García • *Al mando y en buenas asistencias: vejez y grupo doméstico en la Tierra de Tabeirós a mediados del siglo XVIII.* Camilo Fernández Cortizo • *Unha compartida teima galeguista ata o final: Díaz Balaño,*

Casal e Cabada Vázquez. Manuel Cabada Castro • San Martiño de Riobó: xentes e paisaxes. Dos papeis de Xosé Figueiras Baltar. Juan Fernández Casal • *Algúns topónimos das parroquias de Sabucedo, Liripio, Codeseda e Souto*. Fernando Cabeza Quiles • Justo Martínez Martínez (1842-1930). *Resumen biográfico*. Carlos Viscasillas Vázquez • «Sucumbir a merced de la calumnia y la infamia»: represión, pauperización y muerte entre la Guerra Civil española y la década de 1940. Ruy Farías • *Inventario de ermidas, capelanías e obras pías da Estrada (1567-1959)*. Damián Porto Rico • *Radio Estrada: festival estradense de interpretación. Unha lembranza*. Secundino e Manuel Pereira Valcárcel • «Lela»: a sombra dun amor ingrato. En desagravio de Rosendo Mato Hermida. María Dolores Mato Gómez • *A Estrada, pobo de acollida. Na lembranza das meniñas austríacas refuxiadas no 1948*. Noni Araújo • *O fondo fotográfico «Celestino Fuentes» do Museo Manuel Reimóndez Portela da Estrada*. Juan Andrés Fernández Castro • *Os oficios na terra da Estrada. Un panorama no século XVIII*. César Gómez Buxán • *La solariega Casa da Silva*. Francisco Rubia Alejos • *Necrolóxica*. Andrés Tarrío Barreiro (1970-2007). Miguel Seoane García • *Suso Muras (1958-2007)*. Pintor. José Manuel Nogueira.

Número 11 (2008)

Breve historia de una litografía «incunable». Carolina Puertas Mosquera • *Os derradeiros arrieiros de Tabeirós-Terra de Montes*. Luis-Manuel Caxide Diéguez • *O Ulla lampreeiro. Gastronomía, tradición e folclore*. Juan Fernández Casal • *As coplas de antroido viaxan no tempo*. Henrique Neira • *Fernández Sánchez pintando en Sabucedo*. Javier Travieso Mougán • *La Casa de Monteagudo en la feligresía de San Jorge de Codeseda*. Luis Manuel Ferro Pego • *Novos escritos de Xosé Manuel Cabada Vázquez*. Manuel Cabada Castro • *O movemento agrarista na Estrada: un intento de rexeneración política e avance social*. Jesús Palmou Lorenzo • *Estradenses en la guerra de la Independencia*. Don Felipe Constenla y Garrido: campaña de 1810. José Manuel Pena García • *A Estrada en panexírico. Cincuenta anos de evocacións na prensa periódica (1949-1999)*. Juan L. Blanco Valdés • *Gravados rupestres na Estrada; da Ida-de do Bronce aos nosos días*. Juan Andrés Fernández Castro • *Tempo de lecer*

no rural estradense a mediados do século XX. Os testemuños fotográficos de Celestino Fuentes González (1918-1987). Juan Andrés Fernández Castro, María Jesusa Fernández Bascuas • *A toponimia menor do concello da Estrada (I)*. María José Folgar Brea • *Catálogo da colección Ramos Vázquez (I)*. Damián Porto Rico • *Necrolóxica: In memoriam*. Manuel Castiñeira Rodríguez.

Número 12 (2009)

El Teatro Principal, corazón cultural de A Estrada. Juan Pedro Pérez Pérez • *La enseñanza media en A Estrada (1933-1938) a partir de una fuente inédita*. Margarita Figueiras Nodar • *Virxilio Viéitez Bértolo (1930-2008)*. Lucía Carballeda Suárez • *Toponimia menor do concello de A Estrada. II Matalobos-Vinseiro*. María José Folgar Brea • *Proxecto de reforma de dúas pontes sobre o río Ulla: Sarandón e Pontevea*. Olalla Barreiro Molano • *La montaña de Sabucedo ante la mirada de Manuel Torres. Consideraciones sobre la pintura de paisaje*. Javier Travieso Mougán • *De escolantes e escolas. Saudosa evocación dos tempos idos*. Juan Fernández Casal • *Meteoroloxía e climas nas coplas e refráns da Ulla*. Paloma Barreiros, Juan Taboada e Henrique Neira • *Un conde de Pallares en Santa Mariña de Ribeira, A Estrada*. J. M. Bértolo Ballesteros y Luis Ferro Pego • *Catálogo da colección Ramos Vázquez, 1785-1956. II*. Damián Porto Rico • *D. Manuel Castiñeira, primer párroco del post-concilio en A Estrada. Apuntes para una biografía (I)*. José Luis Dorelle Iglesias • *Da mar ao laboratorio*. Laudatio de Manuel Sanmartín Durán.

Número 13 (2010)

Apuntes para una biografía: el médico Pena, José Pena Eirín y su esposa Manolita Chicharro. Genaro Pena Chicharro • *As outras historias do Pazo de Oca*. Juan Fernández Casal • *Fermín Bouza Brey. O xuíz da Estrada*. Jesús Palmou Lorenzo • *La «Casa de Barcia» en San Miguel de Cora (A Estrada)*. José M. Bértolo y Luis Ferro Pego • *Breves notas sobre a vida dos cemiterios da Estrada*. Luis Gil • *Reproducción do Cruceiro da Estrada*. Susana Pazo Maside • *O vreeiro por Terra de Montes e Tabeirós. Comercio e peregrinaxe*. Francisco Rozados “Rochi” • *Olives, un topónimo singular*. Fernando Cabeza Quiles • *Os nomes dos devanceiros. Antroponimia estradense. Séculos XVII e XVIII*. Juan

Andrés Fernández Castro • Contos de dor e sofrimento. Newton Sabbá Guimarães • El recurso a la Justicia Real en tierras estradenses durante el Antiguo Régimen. Margarita Figueiras Nodar • A Estrada e as freguesías medievais na obra de Antonio López. Xosé Manoel Sánchez Sánchez • Unha reseña da prensa deportiva na comarca da Estrada. Gerardo Vázquez Morandeira • A Estrada, el urbanismo de una villa marcada la emigración. Mª Milagros Castro Suárez.

Número 14 (2011)

Arturo Rivas Castro (1898-1974), un sobranceiro físico e químico de Sabucedo (A Estrada). Manuel Cabada Castro • Sobrevivir ao desamparo e a morte. Entrevista a Constantino Fernández Prado. Olalla Barreiro Molano; Alba Fernández Sanmartín e Rui Farías • Breve achega biográfica a don Antonio Liste Rodríguez, “O Cura Liste” (Riobó 1912-Cambados 2003). Juan Fernández Casal • A Estrada entre ceo e terra. Fernando López Francisco; José López López e J. Pedro Pérez Pérez • El viaducto sobre el río Ulla, premio San Telmo 2011 a la mejor obra de ingeniería civil gallega. Juan Pablo Villanueva Beltramini • A silente quietude da pedra. Tono Arias, Juan L. Blanco Valdés • El legado de Castelao al “Recreo Cultural” de A Estrada. Javier Travieso Mougán • La casa de A Silva en Vendexa. Luis Manuel Ferro Pego • Propuesta de blasón del concello de A Estrada. Luis Ferro Pego; Javier García Gómez • Toponimia menor no Concello de Forcarei. Quintelas-Dúas Igrexas. Mª José Troitiño López • El Voto de Santiago en tierras de Tabeirós. Ofelia Rey Castelao • Prontuario metodolóxico para o estudo da desamortización na comarca estradense. Juan Andrés Fernández Castro • As pegadas xacobeas do concello da Estrada (I). Fernando Cabeza Quiles • Un século e medio de O Vello do Pico-Sagro. Henrique Neira Pereira • Serea de pedra e sal. María Canosa • Surrealismo e simbolismo nos contos de Neira Vilas. Newton Sabbá Guimarães • Um cancionero estradense. Isabel Rei Samartim • <http://miscelanea.aestrada.com>. O encontro dixital coa cultura estradense. Juan Luis Blanco Valdés.

Número 15 (2012)

Isaac Díaz Pardo, *in memoriam*. Charo Portela Yáñez • *El primer centro estradense de Formación Profesional: la Escuela del Trabajo*. Margarita Figueiras Nodar • *O Instituto da Estrada nas súas fontes hemerográficas e documentais. Parte I (1933-1960)*. Gisèle Maïssa Rodrigo • *Xuntanza homenaxe ós profesores do “Instituto Nacional de Segunda Enseñanza”*. A Estrada, 30 de agosto de 1959. Alfonso Varela Durán • *Lembranzas da escola de antano*. Juan Fernández Casal • *Seis cartas (tres inéditas) de Virxinia Pereira Renda (de Castela) á familia de Ramón Otero Pedrayo (1948-1957)*. Xesús Alonso Montero • *Arturo Rivas Castro, un físico de Sabucedo cortexado e controlado polos intereses bélicos e económicos dos primeiros dirixentes franquistas*. Manuel Cabada Castro • *A rapa das bestas de Sabucedo. As súas denominacións e outros datos de interese*. Luís Manuel Ferro Pego • *Grupos familiares no rural galego do século XVIII. A parroquia de Ouzande, A Estrada (Pontevedra)*. Juan Andrés Fernández Castro • *Seiva e madeira. Olladas dun obxectivo*. Margarita Fraga • *Herdeiros de Atlas*. Marcos Míguez • *Algúns impresores (e libeiros) nas terras da Estrada*. Damián Porto Rico • *As pegadas xacobeas do concello da Estrada (e II)*. Fernando Cabeza Quiles • *Pazo da Mota*. José Manuel Bértolo Ballesteros • *Xornadas Manuel Reimóndez Portela, A Estrada: Un médico na aldea 20 anos despois* • *Manuel Reimóndez, o exemplo dunha vida*. Juan Andrés Fernández Castro • *O doutor D. Manuel Reimóndez Portela, conferenciante*. Olimpio Arca Caldas • *A paisaxe da Estrada*. Carlos Baliñas Fernández • *Manuel Reimóndez, vocación de servicio*. Xesús Palmou Lorenzo • *Tropezóns dun médico na aldea*. Emilio González Fernández • *La memoria individual como fuente histórica. A propósito de la obra de Reimóndez Portela*. Ofelia Rey Castela • *O sanatorio de San Miguel de Castro, A Estrada*. Chus Fernández Bascuas • *A Estrada. Miscelánea Histórica e Cultural en Google Books*. Juan L. Blanco Valdés.

Número 16 (2013)

O Instituto da Estrada nas súas fontes hemerográficas e documentais. Parte II (1960-2012). Gisèle Maïssa Rodrigo • *Venturas e desventuras dunha parroquia estradense: San Cristovo de Remesar*. Juan Fernández Casal • *Meavía, A*

Estrada e outros topónimos viarios xacobeos de Tabeirós-Terra de Montes. Fernando Cabeza Quiles • *Casa dos Mariño na vila de A Estrada.* Luís Manuel Ferro Pego • *A presenza dos Gambino no concello de A Estrada.* José Manuel Bértolo Ballesteros • *De Ximonde a Pontecesures: un experimento de transporte de madeira polo río Ulla no ano 1883.* Henrique Neira Pereira • *As orixes da vila da Estrada. I. Factor xeográfico.* Juan Andrés Fernández Castro • *A primeira guerra carlista nas terras de Tabeirós. Accións militares e represalias na vila da Estrada (1835-1836).* Olalla Barreiro Molano • *Aterraxe de emerxencia en Aguións.* Xerardo Rodríguez Arias • *La iglesia del monasterio de Aciveiro.* Germán Fortes Pousa • *Memoria veterum rerum. Pinturas murais das igrexas de San Martiño de Riobó e Santa María de Nigoi. Cornixa da ábsida de Santo Tomé de Ancorados (A Estrada-Pontevedra).* Juan Andrés Fernández Castro • *Entre cielo y tierra.* Yolanda Iglesias • *Representacións gráficas e literarias de San Xoán da Cova.* Francisco Díaz-Fierros Viqueira • *Los Ulloa de San Pedro de Orazo (A Estrada, Pontevedra).* Carlos Viscasillas Vázquez • *Manuel García Barros (1913-1969). No centenario dun docente estradense exemplar.* María José García Blanco e Juan L. Blanco Valdés.

Número 17 (2014)

Farolas da Estrada. Luis Manuel Ferro Pego • *Unha aproximación ás obras custodiadas no Museo do Pobo Etradense “Manuel Reimóndez Portela”.* Ainhoa Álvarez Adriano e Vanesa Lago Somoza • *Misións populares xesuíticas no concello da Estrada (Pontevedra).* Manuel Cabada Castro • *1445. Un documento medieval (case) estradense (e breves notas).* Xosé M. Sánchez Sánchez • *Concelleiros estradenses I. Democracia (1975-2011).* Gisèle Maïssa Rodrigo • *Os “Reimóndez Figueroa” de Castrotión (Oca).* José Manuel Bértolo Ballesteros • *As viaxes do dirixible Graf Zeppelin polo ceo da Ulla.* Henrique Neira Pereira • *Fragmentarios recuerdos autobiográficos para más allá de la Canda y Padornelo.* Manuel Cabada Castro • *Notas históricas introductorias para o estudo das pontes de pedra da Estrada.* Damián Porto Rico • *O crime do cura de Sabucedo.* Calros Solla Varela • *Sobre algunas personas influyentes en la villa de A Estrada y su término municipal.* Isabel Leyes Borrajo • *A Estrada, partido xudicial • Olladas do pasado. Retratos de mulleres do rural*

estradense no 1953. Juan Andrés Fernández Castro • *Estradenses en el canal de Panamá.* María Luisa Julia Pazos Pazos

Número 18 (2015)

Olimpio Arca, unha vida para o ensino. Ana Esmeralda e Olimpio P. Arca Camba • *Las estelas funerarias galaico-romanas encontradas en el ayuntamiento de A Estrada.* Vanesa Lago Somoza • *San Xoán da Cova no río Ulla e as lendas do noroeste peninsular.* Henrique e Xerardo Neira Pereira • *Geodemografía del municipio de A Estrada.* Julio Hernández Borge • *Catálogo da biblioteca de don José Dionisio Valladares efectuado polo seu fillo Marcial Valladares.* Juan Andrés Fernández Castro • *Minidicionario ou glosario da Rapa das bestas de Sabucedo. Un vademécum.* Manuel Cabada Castro e Roi Vicente Monteagudo • *Sociedad Hijos del ayuntamiento de La Estrada: 100 años en Cuba.* Manuel Barros del Valle • *Catálogo de reloxos de sol no concello da Estrada.* Luis Manuel Ferro Pego • *De regadíos e regantes.* Juan Fernández Casal • *O final da primeira guerra carlista en Tabeirós: as derradeiras accións da facción de Villanueva na comarca.* José Ramón López Fernández • *Notas para o estudo das primeiras arquitecturas industriais na Estrada.* Damián Porto Rico • *A figura do cronista oficial. Estudo de caso: José Docampo, corresponsal honorífico de Faro de Vigo en A Estrada.* Silvia Alende Castro e Lorena Penas Rey • *O xardín do Pazo de Oca, tres séculos á procura da harmonía.* Ignacio Valladares Pernas • *75 años de baloncesto en A Estrada.* Andrés Fernández Sanmartín.

Número 19 (2016)

Xosé Neira Vilas, a gran memoria de Galicia. José Miguel Alonso-Giráldez • *Pregón de Lamela (2016) e lembranza de Manuel Reimóndez Portela no seu centenario.* Alfonso Varela Durán • *Manuel Reimóndez Portela, unha homenaxe á Estrada.* Silvia Alende Castro • *A primeira comunicación via-ria (1928) da parroquia estradense de Sabucedo.* Manuel Cabada Castro • *A igrexa nova de San Xiao de Guimarei (A Estrada, Pontevedra) e o mestre de obras Andrés Fontaíña.* Juan Andrés Fernández Castro • *Ampliación do catálogo de reloxos de sol no concello da Estrada.* Luis Manuel Ferro Pe-

go • *Fundación del patronato de Nuestra Señora de la Presentación de la iglesia de San Estevo de Oca* (A Estrada, Pontevedra). María Isabel Leyes Borrajo • *Concelleiros estradenses II. Etapa franquista e predemocracia* (1939-1979). Gisèle Maïsa Rodrigo • *Pedro de Arén, arquitecto de Terra de Montes* (c. 1635-1699), e a súa descendencia. José M. Bértolo Ballesteros • *A capela da Algaria: devoción barroca e mecanismo de xestión económica dun patrimonio rural*. Damián Porto Rico • *Evolución da talla media dos estradenses entre 1920 e 1990*. Chus Fernández Bascuas • *Publicidade na prensa local nos inicios do século XX. Os diarios El estradense e El emigrado*. Carlota Brea Fernández • *Os sepulcros de Esteban Junqueras e da súa esposa Tereixa Vázquez na capela do Pazo de Oca*. Javier García Gómez.

Número 20 (2017)

Análise socio-hermenéutica dos imaxinarios sobre a realidade social do centro de Galicia. Juan R. Coca e Milton Aragón • *Desde la otra orilla*. Marga Fraga e Worldrone • *Padriños, madriñas, afillados e compadres en Terra de Tabeirós, 1635-1850*. Juan Andrés Fernández Castro • *Breve e familiar historia do apelido Castro*. Manuel Cabada Castro • *O camiño da “Geira romana” e dos arrieiros*. Luís Manuel Ferro Pego • *Sanjurjo Badía na Estrada*. Isabel Edreira Armesto • *Pazo A Nugalla en Pousada. Curantes*. J. M. Bértolo Ballesteros e Luís Manuel Ferro Pego • *O mosteiro de Aciveiro e o exercicio da xustiza*. J. M. Bértolo Ballesteros • *Guía de recursos faunísticos, extinguidos e por extinguir, das terras da Estrada*. Damián Porto Rico • *Historias da historia*. Olalla Barreiro Molano • *Un día de mercado na Estrada*. Aroa Martínez • *Historia de la Subida automovilística a A Estrada*. Javier Figueiredo Pérez y Jesús Martínez Piñeiro • *A sociedade agrícola e do seguro do gando de Orazo-Loimil (1913-1919)*. Chus Fernández Bascuas • *Mario Blanco Fuentes e o seu tempo*. Juan L. Blanco Valdés • *Mario Blanco Fuentes, alcalde (1959-1971)*. Chus Fernández Bascuas • *Mario Blanco Fuentes, xurista*. Xesús Palmou Lorenzo • *O fondo fotográfico Mario Blanco Fuentes da Guerra Civil Española*. Juan Andrés Fernández Castro • *A Estrada. Miscelánea histórica e cultural. 1998-2016. Índice de autores e títulos publicados (números 1-19)*. María Carbia Vilar

Número 21 (2018)

Sarita, María e a súa augamariña. Eva Mª García García • *Infancias.* Manuel Pereira Valcárcel • *Os caseiros: unha clase social extinta no rural galego.* Xoán Carlos García Porral • *Casal de Vilancosta ou dos Valladares.* José Manuel Bértolo Ballesteros • *Manuel Porto Verdura.* Luís Manuel Ferro Pego • *Vías romanas XX y XIX.* César M. González Crespán • *Catálogo fotográfico dos muíños da parroquia de Santo André da Somoza.* Toño Barbeito Sanmartín • *Un ribeirense na Corte dos Austrias.* Damián Porto Rico • *Novos petróglifos do grupo galaico da arte rupestre no concello da Estrada.* Jorge Fernández Guerra • *Pazo do Outeiro de Maíndo.* José Manuel Bértolo Ballesteros e Luís Manuel Ferro Pego • *A música nas festas no Val do Ulla de 1850 a 1900: visións desde a prensa.* Henrique Neira Pereira • *O arquivo de música da familia Valladares. A guitarra.* Isabel Rei-Samartim • *A Estrada nos séculos XIII-XVI. Fontes para o estudo da economía e a sociedade.* Javier García Gómez • *Concelleiros na Guerra Civil 1936-1939.* Gisèle Maïssa Rodrigo • *NECROLÓXICA. Luis Ballesteros, o fotógrafo de Vilanova (1916-2018).* Henrique Neira Pereira.

miscelanea.aestrada.com

Excmo.
Concello da Estrada

